

ОСОБЛИВОСТІ НОМІНАЦІЇ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Семко Н.М.
Гошко Л.Я.*
Польна Л.М.*

*Україна, Львів, Львівський інститут менеджменту,
Львівський державний аграрний університет

The article deals with the role of basic descriptive and relative characteristics in nominating farm animals and poultry in the English language. Numerous examples are provided to prove the presented statements.

Матеріалом цього дослідження послужили англомовні тексти з сільського господарства обсягом у 300 тисяч слововживань. У результаті аналізу зареєстровано 259 одиниць, з них 58 назв порід великої рогатої худоби, 35 назв порід коней, 28 назв порід свиней, 60 назв порід кіз та овець та 78 назв порід птиці.

Актуалізація ознак у значній мірі залежить від практичного ставлення людини до предмета, її мотиваційної логіки [1].

Мотиваційні ознаки можна поділити на дві основні групи:

- 1) описові, тобто власні ознаки предметів.
- 2) відносні, що відображають зв'язки з іншими об'єктами.

Така відносна мотиваційна ознака, як просторова, лягла в основу багатьох найменувань с.-г. тварин та птиці. Наприклад: **South down** – саутдаун, англійська порода овець м'ясо-вовняного спрямування; **African geese** – африканські гуси (американська порода); **Spanish** – іспанські чорні з білим обличчям, порода курей середземноморської групи яєчного спрямування.

Іноді назву однієї й тієї ж місцевості використано для найменування порід різних тварин або птиці. Наприклад: **Hampshire** – гемпшир: 1) американська порода свиней; 2) англійська порода овець; **Essex** – ессекс 1) англійська порода свиней чорно-рябої масті; 2) **Essex-lion** – ессекс, жартівлива назва телят 6 – 8 місячного вік. Треба зауважити, що в таких випадках для уточнення породи або виду тварин, птиці часто введено додатковий компонент (кольору, орнаменту тощо). Порівняймо **Black- and-White Holland** – голландська порода ВРХ; **North-and-Blue Holland** – голуба північно-голландська порода курей.

Крім територіальної ознаки, найменування с.-г. тварин та птиці часто містять цілу низку інших, у тому числі й описових ознак, насамперед ознаку кольору. Наприклад: **North Holland Blue** – голуба північно-голландська порода курей.

Як ми зазначали раніше [2:8], кольорова гама у назвах порід коней обмежена і дещо

специфічна. На відміну від назв порід інших свійських тварин у назвах порід коней зустрічаємо **grey** у значенні сивий як компонент назви. Для визначення сірого кольору та його відтінків у назвах порід коней вжитий також компонент **bay**. Наприклад: **bay horse** – гнідий кінь, **light bay horse** – буланний кінь. Подібне явище спостерігаємо й у назвах курей та індичок, де відтінки жовтого кольору передані компонентами **bronze** та **buff** (тьмяно-жовтий колір). Наприклад: **Broad-Breasted Bronze Turkey** – широкогруда бронзова індичка; **Buff Turkey** – половá індичка. Для визначення коричневого кольору свійської птиці часто вжито компонент **brown**, який в українському варіанті подано як бурий, куріпчастий.

В окремих випадках відтінки певного кольору передано компонентом, що є назвою іншої тварини чи птиці подібного кольору. Наприклад: **White Pigeon Turkey** - біла (як голуб) індичка.

Загалом, коли йдеться про кольори, у назвах с.-г. тварин та птиці найчастіше зустрічаємо білий (29 разів), чорний (17 разів), червоний (11 разів) кольори. Аналізуючи розподіл кольорів по окремих групах тварин та птахів, можна стверджувати, що білий, чорний, червоний кольори домінують у назвах порід великої рогатої худоби; сивий - у назвах коней; чорний і білий у назвах овець; білий, сірий, чорний - у назвах свійської птиці. Набір кольорів у назвах овець, як і коней [2:8], дуже обмежений (лише чорний і білий), тоді як у назвах свійської птиці він досить широкий (білий, сірий, чорний, червоний, срібний, жовтий, брунатний). Такий розподіл кольорів у назвах порід різних свійських тварин та птиці зумовлений екстралінгвістичними факторами, зокрема гамою кольорів, що притаманні тим чи іншим тваринам.

Іноді у назві породи експліцитно виражений лише колір, масть тварини, інші ознаки імплікуються (**Blue Grey** – порода ВРХ). В інших випадках навпаки – ознака кольору у назві опущена, хоча і подана в українських еквівалентах. Наприклад: **Andalusian** - голубі андалузькі кури. Часом в українських еквівалентах, як уже зазначено вище, колір дещо змінений. Наприклад: **Blue turkey (=Slate turkey)** – сіра (аспідна) індичка, а не синя.

Крім того, на базі різних мов комунікативно релевантними можуть виявитися різні ознаки одних і тих самих порід тварин, які відповідно експліковані у термінологічних назвах. Порівняймо, для прикладу, термін механізації сільського господарства **grain sieve**. На базі англійської мови це поняття дістало назву за ознакою призначення (зернове решето). Українською мовою таке решето називають нижнім – за ознакою позиції. [3: 5]. Подібні “відхилення” зустрічаємо й у найменуваннях тварин. Наприклад, **European rabbit** – дикий (а не європейський) кролик.

Зауважимо, що у назвах порід птиці, як і тварин, ознака призначення експлікується досить рідко. Наприклад: **Game Cornish** – бійцеві корніші; **La Fleche** – Ла флеш, порода курей французької групи м'ясного спрямування. У цьому зв'язку цікавим видається порівняння з назвами машин, де ознака призначення домінує, 46,7% назв машин містять компонент, що вказує на об'єкт, функцію чи сферу призначення (**manure loader, leveling harrow**), а у 47,5% випадків власне опорний компонент, що називає головне поняття, вказує на функцію призначення (**reaper, weeder** [2: 8]).

Така відмінність у виборі ознак номінації порід тварин/птиці і машин спричинена різною їх суттю, а отже й різною історією їх стосунків з людиною. Тварини існували в природі паралельно з людиною з давніх-давен. Людина пізнавала їх і давала їм назви, кладучи в основу цих назв ознаки, які бачила (колір, розмір, форму, інші особливі зовнішні ознаки), і лише згодом подумала про їх цільове призначення. Машини і механізми людина створювала з певною метою (з певним призначенням). Тому і не дивно, що саме ознака призначення домінує у їх назвах .

Ознака призначення у назвах порід тварин і птиці може бути виражена однослівним терміном або компонентом термінологічного словосполучення, проте вона здебільшого є не стільки компонентом назв власне порід, скільки є складовою термінів, що називають одну з ознак тварини чи птиці загалом: **breeding calf** – племінне теля , **brooder-hen** – квочка (незалежно якої породи). Прізвище людини, як компонент назви тварин і птиці зустрічаємо зрідка. Наприклад, **Przewalski's Horse (Equus Przewalskii)** – кінь Пржевальського.

В окремих назвах тварин і птиці можна знайти компонент, який називає розмір (величину) тварин. Наприклад: **Large White English (Large English)** – англійська велика біла порода свиней; **East African Dwarf** – африканська карликова коза. Як видно з наведених прикладів, ознака розміру може виражатися не тільки додатковим компонентом у термінологічному словосполученні (**Large White**), але й опорним компонентом (**East African Dwarf**) чи однослівним терміном (**Halfling**).

Найменування тварин і птиці можуть включати й компоненти, які вказують на інші ознаки:

- Параметри певної породи тварин або птиці. Наприклад: **Broad-Breasted Bronze turkey** - широкогруда бронзова індичка;
- Особливу форму тварини чи птиці. Наприклад: **S-shaped fat-tail sheep** довгожирнохвоста вівця з хвостом, вигнутим буквою "S".
- Особливість вовни/пір'я. Наприклад: **Silkie** – шовковисті, порода курей.
- Присмак, запах. Наприклад, **Muscovy duck** мускусна качка американської групи.

– Подібність. Наприклад, **Scots Dumpy** (коротконогі) – шотландські дампи, порода курей яєчного спрямування; **Penguin** – порода качок азійської групи.

– Інші зовнішні ознаки. Наприклад: **Arched Face Horse** – горбоносий кінь.

Часто у назві породи фігурує “якісний” елемент, що вказує на характер продукції: **Longwool Lincoln** довгорунний лінкольн.

Вікова ознака, роль якої надзвичайно важлива, оскільки вона впливає на інші якісні характеристики (диференційні ознаки) тварини чи птиці, може також експлікуватися у назвах тварин чи птиці. Вікові характеристики передано різноманітними засобами, зокрема, характерним зменшувальним суфіксом **-ling** (25 одиниць): **duckling** - каченя; складним словом: **two-year-old** - дворічні тварини; однослівним терміном: **heifer** – теличка; **colt** – жеребчик. Іноді суфікс **-ling** може асоціюватися з ознакою стану. Наприклад: **bulling** – статевозріла теличка; **starveling** – виснажена молода тварина. Ознака стану часто передана за допомогою префікса **in-**, особливо коли мова йде про тільну тварину. Наприклад: **in-calf**- тільна (про корову).

Назви порід можуть скорочуватися до одного компонента (**Sumatra** –суматра, порода яйцевих курей), або розширюватися до декількох компонентів (**Broad-Breasted Bronze turkey** – широкогруда бронзова індичка). Однослівний термін чи опорний компонент термінологічного словосполучення експлікує лише основні диференційні ознаки головного поняття, необхідні й достатні для виділення і диференціації його від однорідних понять. Решта ознак поняття названого класу залишаються імпліцитними, але саме вони однозначно визначають термінологічний смисл слова. Тому в більшості випадків головне поняття (опорний компонент) уточнюється додатковими експліцитними смислорозпізнавальними ознаками за територією поширення, кольором, розміром, формою, якісними характеристиками вовни/пір’я, схожістю до інших тварин, віком, станом тощо. Вони, однак, як правило, не виражені одночасно в одному і тому ж терміні. В кожному окремому випадку виражені лише ті з них, які виявляються комунікативно релевантними в даній ситуації. Решта залишаються імпліцитними як нерелевантні.

Використана література

1. Колишанський Т.В. *Объективная картина мира в познании.* - М. 1990.
2. Семко Н.М. *Англо-українсько-російський словник з механізації сільського господарства.* - Львів: Палітра друку, 2000.
3. Семко Н.М., та інші. *Семантичні особливості термінів-назв порід тварин.// Проблеми лінгвістики та лінгвометодики, Львів. 1996. С. 6 – 10.*